

Մանգրամի Էջփեսա

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԷ ՎԷ ՄԵՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԷ

ՊԻՐԻՆՃԻ ՍԷՆԷ

1866 ՕԴՈՍՏՈՍ 3 ՉՈՐՇԷՄՊԻՆ

ՆԻՒՄԵՐՈ 114

Մանգրամի Էջփեսա հասցեատար 6 եանի սենեակ 300
նիւթի վերինիկ, սենեակի գրքակցի, բոլոր փարաք տախի
իւնտե օլարադ, 200 դ՛ օլուպ, ալթը այլը 100 դ՛ օլա-
րադ, վե նիւթի տախի 30 ար փարաք սաթըլաւադ տըր :

Իլանաթըն պէհեր սաթըլը իլին, պի-
րինճի տէֆատա 5, իրինճի տէֆատա 2,
վե իւնիւնճի վե սաթը տէֆատա 1
էր զոլուպ ալթըլաւադ տըր :

Մէքթուպ վե սաթը, իսթանպուլա Պաղլէ Գաթուսա-
խարիճինտէ, գարադօլխանէ իլէ ճամիի շէրիֆ արա եւ-
րինտէ քեպին Շապճը խանըտա, Կարապետ Յ. Փանոս-
եանըն 18 նիւթըլու օտաարնա կէօնտէրիլէճէ տըր :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԽՈՐԻՃԻՅՅԷ

Բօլիթիգա հազգընտա եէնի պիր հա-
վատիսիմիդ օլմայըպ, վե պու կիւնլէրին
էն միւթէնա մէսէլէսի օլան, Ալմանեա-
տան Ֆրանսաեա պիր մըգտար արազի
թէրք օլունմասը խուսուսունտա իսէ,
հէրնէ գատար Ալմանեա լուլի ըիգա
կէօսթէրէմէյէճէ տիր տէնիլմէքտէ ի-
սէ տէ, րէն նէհրի Ֆրանսա թարաֆըն-
տաքի պուլունան մէմէքթէլէրին էն պէօ-
յիւկիւ օլուպ, վե իրի եիւզ պին սէքէ-
նէսի օլուպտան պաշղա, լիսանլարը
տախի Ֆրանսըգճա, վե առէթ ու ախ-
լազլարը Ֆրանսըգլարընքին պէնգէր օ-
լան Լիւգսէնպուրի շէհրինհն հէր հալտէ
Ֆրանսաեա թէրքիտիլէճէյի, վե Ֆրան-
սանընտա օրասընա գանաթ իլէյէճէյի
թէֆէքթիւր օլունմագտատըր :

Միւթարեքէ տէֆամ իթմէքտէ օլուպ,
վե միւթարեքէ իլէ միւսալահաեա էսաս
օլան մուգալէլէնին սուրէթի այնէն կէօ-
րիւլմէմիշ օլուպտունտան, պու տէֆա օ-
գոստոս 4 տէ կապէթ տը վիլէնտէ տէրճ
օլունան սուրէթին թէրճէմէսինի պէ-
յան իտէրիգ :

Ալսթրիա իմբէրաթօրու իլէ Բրուս-
եա գըրալը հազրէթլէրի, քէնտի մէ-
մալքէլէրինտէ սապիշի հալին իեատէ վե
իպգասընը արգու վե նիլէթ իլէտիլէ-
րինտէն, միւսալահանըն մուգատտէմէ-
լէրինի գարարաշտըրմագ իւզրէ, թա-
րաֆլարընտան պիրէր մուրախսա թալ-
եին իլէմիշէր տիր, Եանի, Ալսթրիա
իմբէրաթօրու հազրէթլէրի թարաֆըն-
տան գօնթ Ալօիս Գարօլիլ իլէ պարոն Ա-
տօլթ տը Պրէնէր-Ֆէլսագ, վե Բրուսիա
գըրալը վիւքէլա մէճիսի ըէյիսի վե իա-
րիճիյէ վէքիլ օլան Մ. Օթօն գօնթ տը
Պիգմարգ-Սգօնհօգէն :

Միւշարիլէյհ վէքիլէր քէնտի գուտ-

րէթի մութլազալարը իգթիլաւընճա
միւսալահա իլին շու աթիտէքի էսասի
օլան մատտէլէրէ գարար վէլմիշէրտիր :

1. Պէնտ. Տօպրօճա-վէնէտիկ միւս-
թէմնա թուլթուլտուղու հալտէ, Ալս-
թրիանըն մէմալքինէ թօգուլունմաեա-
ճագ տըր, Միւսալահանըն գարարը գա-
վէն պիլթտիլտէ, Բրուսիա տէվէթի
Ալսթրիա մէմալքինէ կիրմիշ օլան
քեաֆէյի սակէրինի կէրի շէքէճէ տիր :

2. Պէնտ. Ալսթրիա իմբէրաթօրու
հազրէթլէրի, շիմտիլէ գատար տէրքեար
օլտն Ալմանեա գօնթէտէրասիօնուլուն
լաղվինէ լուլի ըիգա կէօսթէրիպ, վե քէն-
տիսինին սալա մէտիսալի օլմատըղը հա-
տէ, Ալմանեա իլին եէնի պիր նիգաճիւ-
մէնին վազընը թասվիպ իտէճէ տիր :
Քէզալք իմբէրաթօրու միւշարիլէյհ
հազրէթլէրի, Բրուսիա գրալը հազրէթ-
լէրիլէ, Մէյն նէհրի Շիմալ թարաֆը
հիւքիւմէթլէրի պէյնինտէ հուսուլէ կէ-
լէճէ իթթիֆագը գալիլի թանընըպ,
վե Շիմալ ճանիպի գօնթէտէրասիօնու
իլէ, ճէնուպ թարաֆընտաքի հիւքիւ-
մէթլէրին իթթիֆագը, վե միլլէթճէ
միւնասէպէթլէրի զըմընտա տախի լուլի
մուվաֆագաթ իպրազ իտէճէ տիր :

3. Պէնտ. Ալսթրիա իմբէրաթօրու
հազրէթլէրի, 1864 սէնէսի հոկտեմբե-
րի եիկիրմիսինտէ վիլէնտա գարար վե-
րիլէն միւսալահա հուգու գլարընընքեաֆ-
թէսինի Բրուսիա գրալը հազրէթլէրինէ
թէլք իտէճէ իսէտէ, էհալիսինին ըէյի
սիւալ օլունտուգտան սօնրա, Շէգվիլին
շիմալ թարաֆընտա վազը օլան նահիւ-
եէլէր թէքրարէն Տանիմարգա տէվէթինէ
իատէ գըննաճազարտըր :

4. Պէնտ. Ալսթրիա իմբէրաթօրու
հազրէթլէրի, ճէնը մէսարիֆաթընըն պիր
մըգտարը գարատըլմագ իւզրէ, Բրուսիա
գրալը հազրէթլէրինէ 40 միլիօն թալէր

էտա իտէճէ տիր : Լաքին, մէպլաղը մէզ-
պուրտան 15 միլիօնու տուգալըգլար մու-
հարէպէսի մէսարիֆաթընտան, վե 5 մի-
լիօնու տախի Բրուսիա տէվէթի ալիլէրի
իլին Ալսթրիա տէվէթի թարաֆընտան
սարֆ օլունան ազճէտէն տօլայը թէնգիլ
գըլընաճագ տըր :

5. Պէնտ. Ալմանեաճա լազըմ կէլէն թա-
տիլ ու թէսվիլէնին իքմալինտէն սօնրա,
Բրուսիա գրալը հազրէթլէրի, Սագսօն-
եա մէմալքինէ սալա իլէշիք իթմէյիպ :
Ֆագաթ հարպ մէսարիֆաթը իլէ, Ալ-
մանեալը Շիմալի գօնթէտէրասիօնու պէյ-
նինտէ իգթիգա իտէճէ օլան միւնասէ-
պաթըն թանգիմ ու թէրթիպինէ հիմ-
մէթ իտէճէ տիր :

Պունա տախի գարալըգ, Ալսթրիա
իմբէրաթօրու հազրէթլէրի, Բրուս-
իա գըրալը հազրէթլէրի թարաֆըն-
տան Շիմալի Ալմանեա գօնթէտէրասիօ-
նուլուն թանգիմաթը ճէտիտէսինի վե
արազիճէ թատիլ ու թէսվիլէսինի ըէսմէն
թանընաճագ տըր :

6. Պէնտ. Բրուսեա գրալը հազրէթ-
լէրինին միւթարեքէ վե միւսալահաեա է-
սաս առտ օլունան մուգատտէմէլէր հազ-
գընտա, Ֆրանսա իմբէրաթօրու հազ-
րէթլէրի թարաֆընտան, վէնէտիլին Ի-
թալեա գըրալը հազրէթլէրինէ թէլք օ-
լունաճաղը պէեան գըլընտըղընտա, գըրալը
միշարիլէյհ հազրէթլէրինին տախի անիտէ
լուլի մուվաֆագաթընը թահսիլ իտէ-
ճէ տիր :

7. Պէնտ. Պու մուգալէլէնին թաս-
տիգ օլունմուշ սուրէթլէրի, էն չօղու-
լիլ կիւնտէն սօնրա, նիգօլսպուրկտա
թարաֆէյնտէն պիր պիրինէ իթա օլու-
նաճագ տըր :

8. Պէնտ. Մուգալէլէյի մէզպուրէնին
թաստիգի վե թարաֆէյնէ իթասը ա-
գըպինտէ, Ալսթրիա իմբէրաթօրու հազ-

Թեան, ուստի յառաջանեցանք եւ բանք. Կեանքեան վարժարանի յեղատիւութիւնը կը վիժէ՝ այս, կը վիժէ, վիժած է եւ պիտի վիժէ Եւթէ չարանակութիւնը որոշութիւնը որոշեց եւ ճշմարիտ նկարագիրը պիտի տանք քիչ մ'եւաք:

Պ. Ոսկանեան երբ դպրոցին բարոյական վիճակը կը նկարագրէ, ընտիր դադարները կը յայտնէ, եւ բարոյական փոխ դանձերը ազգայնորէն մէջ գիտելու հարկը կը նշանաւէ: Ուրեմն Պ. Ոսկանեան ոչ միայն ուսուցիչ, այլ նաեւ իրր դաստիարակ կը խօսի եւ դաստիարակութեան պաշտօն ունենալն ալ կը խոստովանի: Գաստիարակի մը պաշտօնն է մանկութիւնը ուշադիր քննել, անոր նորածիլ կարողութեանց բարգաւաճմանը հսկել, միտունները հասկնալ, եւ ըստ այնմ բարոյական ուղղութիւն մը տալ անոնց: Այս ուղղութիւնը անկարելի է առանց ստեղծել խելութիւններու, մինչ է դաստիարակին իր քարոզած բարոյական ճշմարտութիւններու համեմատ վարուիլը, ինք զինքին աէր ըլլալը եւ ընթացիցը մէջ միտելիւն պահելը աշակերտին առջեւ եւ զրգրոցին մէջ: Երկրորդ դաստիարակին պարտքն է աշակերտին համակրութիւնը պահել, եւ այս կրկայ հայրական վարմունքով, սիրով եւ ուշադրութեամբ:

Պ. Ոսկանեան խոզ հաճի անգամ մը խորհրդակցիլ իր կողմէն հետ, խոզ հարցունէ անոր թէ չորս ամիսէ 'ի վեր ինչ վարմունք ունեցած է աշակերտաց հետ, եւ եթէ գոհացուցիչ պատասխան մ'առնու, նորածիլ միտելու եւ սիրտեւ աւանդել յառաջագրած իր բարոյական խրատներուն հետ չըմտնայ նաեւ յետագայ խրատները աւելուանայ:

Ա. Թէ խօսքը արժէք չունի, երբ գործքով չհաստատուիր:

Բ. Թէ որտի բարոյականը ընտրելի է քան թէ լեզուին ծայրը գտնուածը:

Գ. Թէ բարոյականութիւնը սեռական կերպով միայն չհաստատուիր, այլ գործնականաւ:

Դ. Թէ բարոյական զէմ առանց բանաւոր պատճառի չարութիւն ընելը կանուաւնի ապերախութիւն, որն որ մարդկային յոթի զգացումներուն մէն է:

Ե. Թէ ասոր անոր անդգոր ըսելը դաստիարակի մը շարժերուն վեհութիւնը եւ արրութիւնը կը ջնջէ:

Զ. Թէ մէկու մը պատիւը միտելու համար Ե զանայն Ե ըսելէն ետք զայն ուրանալ վատութիւն է:

Է. Ազգային իրերու մէջ մատնութիւն եւ զրգարութիւն ընելը քրէական յանցանք մ'է, եւ թէ այս յանցանքը պատմութեան կախաղանին վրայ կը պատժուի:

Ը. Թէ անձնական շահու համար սկզբունք եւ գաղափար փոխելը թող համոզում եւ ինքնամոլութիւն կենսադրէ:

Թ. Թէ մարդս սխալական է, վասն զի իր միտքը սահմանաւոր է, հետեւաբար դրագէտի մը համարումը ջնջող ժայռերուն մէն ալ իր ինքնահաւանութիւնն է:

Ժ. Թէ մարդս թէ՛ ընտանի եւ թէ՛ հա-

տարակային կեանքի մէջ կը պարտաւորի իր կրկ աէր ըլլալ եւ լեզուն սանձելը:

ՃԱ. Թէ չարախօսութիւնը գրեթէ զրգարութիւն է, եւ թէ ով որ կը զրգարաւէ, արեւիկա եւ անպատիւ մարդ կը համարուի:

Պարսն Ոսկանեան եթէ հաճի այս բարոյական ճշմարտութեաները իր աւանդելիք բարոյական դասերուն հետ միասեղ աշակերտաց արտին վրայ դրոշմել, ան առնն զայն սակաւ ինչ իրաւունք պիտի ունենայ վատաճօրէն եւ իրաւամբ հրատարակել յետագայ աղբիւր որք իր պարտաւորին մէջ կերեւան:

« Զի՞մա հոս յառաւորութեան տուն մ'է եւ մենք կատարեալ նենգութիւն կը սեւ Ե պենք բան մը մտելին մէջ պահել: Ար Ե տեսնէք որ տակաւին մեծ արդիւնքներ Ե չունինք, թէպէտեւ Ե զարգացումը նշանաւոր ըլլայ: . . . »

Ըստ մեր կարծեաց խցմիր լուսաւոր մասը ազգային « տարտակ » խօսքերով չխորուի, եւ եթէ դիտէ թէ իրաւունք չունի չորս ամիսուան մէջ արդիւնք սպասելու, դիտէ նաեւ թէ Ե դիտութեան մշակը ինչպէս փուշով եւ տատակով լեզուն զ աշար կը մաքրէ, կը հարթէ եւ կը կակղեցնէ, եւ թէ ինչ կերպով մաքրելու, հարթելու եւ կակղեցնելու է արդէս զի երախայրիք եւ պատու առնու:

Գիտութեան մշակը դաշար մաքրած եւ սերմը անոր դօղը թափած ըլլալը յայտնելէն ետք կը յաւելու թէ Ե զարգացում մ'է այս:

Հազար վրանդ ամսական տանող եւ հետեւաբար այս խնդիրին մէջ շահ ունեցողի մը 'ի նպատակ իր շահուն բրած յայտարարութիւնը ոչ այնքան վատանելի է որքան շահ չունեցողներու եւ գուրաւն քննողներու կարծիքը: Ասանք ալ կը կարծէին եւ կը յաւային թէ իրօք յառաջագիտութեան անխախտ հիմքը պիտի գրուի զարգացեալ մէջ: Բայց փորձը կը հաստատուէ թէ այս հիմքը զեւ չգրուեցաւ աւելի կամքի քան թէ կարողութեան պակասութեան պատճառաւ: Խցմիր անկողնաւորաց յառաջագիտականութեւ կարծիքը մենք եւս « կը հաստատենք » ոչ թէ խօսքով, այլ գործքով, եւ այս անկարելի է առանց մանրամասնօրէն նկարագրելու զարգացեալ չորս ամիսուան վիճակը զոր Պ. Ոսկանեան կը համարձակի զարգացում անուանել:

Գարոցներու զարգացումը անհիմն է:

Ա. Վասն զի զեւ աւանդելիք ուսմանց ցուցակը յայտնի եւ որոշ կերպով պատրաստուած եւ հրատարակուած չէ որ հատարակութիւնը գիտնայ թէ ազգին զաւակները ինչու կը յաճախեն դպրոց:

Բ. Վասն զի զեւ ամեն մէկ պատի համար վարժապետութեւն անձ մը դասատու կարգուած չէ, եւ կարգուածները աշակերտութիւն ընելու կարողութիւն ունին, ուղղը թող քննէ:

Մայրաքննիչ Գ. Գ. Գ.

Մանկավարժ 112 Եւթէ-Եւթէ Եւթէ Եւթէ

Այսպիսի բաւական է հրատարակելու որ Ս. Գ. Գ. սահմանադրութեան սկզբունքներէն մէկը չկրնար մերժուիլ ազգին յառաջագիտութիւնը սիրողներէն: Ասկայն գրականութեան մեր արկաղեան ստակը արտաճիլիկ եւ քաղցրանուազ սղերի կերպէ այն ժամանակին համար, երբ հանձարին, հայրենասիրութեան փառքը մեծապի մը տրուած էր, երբ անսրթականութիւնը խեղճ հայութիւնը կործանման անդունդին եզերքը հասուցած էր: . . .

Արեւ խնդիր մը կը ծագի թէ Սահմանադրութիւնը ազգին արտադրութեանցը յարմար է թէ ոչ: Այո՛, բաւ որում ազգը խոհական, դաստիարակեալ եւ ազգամիտ մաս մը կը պարունակէ իւր մէջը, որուն թիւը օր յօրէ կ'աւելնայ, եւ որ պատասխանութեան մենտորն է: Ըստ որում հայրենասիրական եռանդը արդէն վատարան մը ունի ազգին մէջ, որուն բոցերը երթալով կը ծաւալին, ըստ որում ազգը ազիտութեան մահաշունչ վիշապին ծոցէն արթննալով՝ հիմայ ուսման դաստիարակութեան ծոցը հանդիպ կ'ուզէ, ըստ որում Սահմանադրութեան գործադրութիւնը ազգին իւրաքանչիւր անհատին Հիւզի, Արեւալայտի ձիւքեր չ'պահանջուր, ըստ որում երբ Սահմանադրութեան սկզբունքը Արեւալայտի ազգերէն ունեց մէջ մուտ գտան, նոքա լուսաւորութեան, գիտութեան զէնթիւր հասած չէին, բայց նա յաջողեցաւ հետզհետէ արթնցնել, զարգացնել եւ դաստիարակել այն երբեմն մեծ մասամբ ազէւ ժողովուրդները: Բայց եթէ Սահմանադրութիւնը նիւթապէս տակաւին մեծ օղտաւ մը ցոյց չ'տուաւ եւ ազգը իւր սահմանադրական իրաւանց եւ պարտոցը ինչպէս որ պէտք էր, տէր չ'եղաւ, անոր համար էր որ եւ ոչ մէկ ազգ մը իւր նոր ստք ելած միջոցին ազգային մեծ քայլեր կրնայ եւ կրցած է առնուլ:

Անոր համար էր որ մէկ ազգի մը մէկ ծայրէն միւս ծայրը անցած միջոցին բնականաբար առաջին անգամ զժողովրդութիւններ եւ խախտութիւն պիտի կրէր, անոր համար էր որ դարեւել 'ի վեր արմատ կապած ծառ մը օրումն մը մէջ արմատակիլ չէր կրնար ըլլալ եւ այն: Բայց ինչո՞ւ արդեօք թէ որ միտողութեան զայ, այնչափ երկայնամիտ կ'ըլլան զարկերով եւ երբ կարգը Սահմանադրութեան զայ դարի մը չեն համբերեր, եւ խախտ արդիւնք կը փնտռեն: Իսկ եթէ ազգը երբեմն սխալեցաւ, կամ զեւ պիտի սխալի իւր ընտրութեան մէջ, այս բնական ճամբայ մ'է, ուսկից իւրաքանչիւր ազգ անցած է, եւ մեր ազգն ալ նախ պիտի անցնի, յետոյ կատարելութեան հասնելու համար:

Ի վերջոյ կը կրկնեմ Սահմանադրութեան ռիսերիմ թշնամիներ, Սահմանադրութեան ծաղիկը թառամեցնելու համար նախ անոր արմատը մարդկային միտքը ջնջեցէք, երբ արմատը չէր կրնար խել, օր մը դարձեալ այն ծաղիկը կը ծլի եւ կ'ուճանայ ժամանակին բեղմնաւոր թաղարին մէջ: Զէք

կրնար երբէք ազգ. երիտասարդութեան ձեռքէն չորթել այն դրօշակը, զորնա այսօր կը ծածանէ: Եթէ իննեւտասաներորդ դարը, ձեր ազգաւէր գործերը դեռ կ'արդարացունէ, քսաներորդ դարը իւր դատապարտութեան դատակնիքը չպիտի ուշացունէ: Միով բանիւ՝ Սամանադրութեան օգուոյն հոռանքը կրնայ թուամբ մը առջեւ կանգ առնուլ, բայց չցամաքիր երբէք, եւ օր մը վերջապէս յորդելով՝ այն թումբն ալ կը խորտակէ եւ բոլոր աշխարհ կ'ողողէ:

... Տէր, թախանձանօք խնդրելով որ ձեր սահմանադրական լրագրոյն մէջ ներկայիս տեղի մը շնորհելու բարեհաճութիւն ունենաք:

Մնամ խոնարհ յարգանաց հաւատեօք

ՄԱՍԸՐ ՔԻԼԻՍԵՍԻՆԷ ՏԱՅԻՐ
ԱՐՇԱԼԱՅՍԱ ՆԵՇՐ ՕԼՈՒՆԱՆ ՊԻՐ
ՍԵՆԷԼԻՔ ՀԻՍԱՊ ԻԻԶԵՐԻՆԷ ՄԻԻՔԵԱԼԷՄԷ
Մարտի 112 թիւի հիւնարհի պաշտօնէ:

Մկրտիչ եպիսկոպոսն իր կոչմանն ու պաշտօնին համեմատ ժողովրդեան բարոյականի մասին երբէք "հոգ չտարաւ ըսեմնէ, սխալ չէ, քանզի կիրակի օրերը եկեղեցւոյ բէմը կրից եւ ատելութեան շանթեր թափելու կայարան մը դարձած էր: ... Ուստի իր պաշտօնին առեւան մասը լռութեան քողով կը ծածկէ, եւ կելլէ սոսկ եկամտից եւ ծախուց հաշիւ մը կը ներկայացունէ ընդհանուրին աչքը պոյսմիշ ընելու, որ բուն իսկ այդ հաշուոյ գործը տեղւոյն ժողովրդեան կը պատկանէր, բայց հիմա այդ հրատարակուած հաշւոյ մէջ ժողովրդեան մատը կայ: Ոչ երբէք: Այդ հաշուեկշռոյն ձեւը կը յայտնէ որ, սոսկ միապետութեան արդիւնք մ'է: որ ըսել է հոն երբէք ազգային Սահմանադրութիւնը 'ի գործ չէ դրուեր: յիշեալ եպիսկոպոսը բոլոր իր գործառնութեանց մէջ Սահմանադրական ժողով չէ ճանչցեր, թաղական եւ քաղաքական ժողովոց կնիքներուն տեղ, իր անձնական կնիքը (1) գործածեր է աւելն բանի մէջ, ուզածին պէս առեր, ծախեր, տուեր, եւայլն: Ազգային վարչութեանն ալ զրկուած սահմանադրական հրահանգները երկաթեայ սընտուկին մէկ խորշը նետուեր կը մնան: Անոնք թող հոն մնան, խեղճ հասարակութիւնն ալ բռնութեան եւ մատնու-

(1) Աս մասին այնչափ մեղադրելի չէ յիշեալ եպիսկոպոսը, քանզի 'ի վաղուց անտի եզրկատական աթոռը գրաւող ամէն առաջնորդ իր անձնական կնիքը գործածած է միապետարար ազգային ամէն գործառնութեանց մէջ, որ ըսել է բոլոր ուրիշ առաջնորդական թեմերէն տարբեր ընթացք մը բռնուած է եզրկատուի մէջ, եւ հետեւաբար շատ քնասակար արդիւնքներ յառաջ եկած են հոն:

թեան երեսէն սարսափած միայն պարտքը հատուցանէ, եւ երբէք իրաւունք փնտռելու չհամարձակի, եւ փոխառաջնորդն ալ 'ի վնաս ժողովրդեան ուզածն ընէ: Օրէնք, կանոն եւ կարգադրութիւն ի՞նչ պէտք է, դեռ 1666 ին մէջ կապրինք:

Եթէ կրնե՞ք, ձեզի ուրիշ զարմանալի կէտ մը յայտնեմ: Բացէք յիշեալ հաշիւը եւ եկամտից կարգը սա խօսքը գրուած պիտի գտնէք: «Ժողովուրդէն առնուած տուրքը ըստ սահմանադրութեան 9962 ղուրուշ»: Ի՞նչ տուրք է աս: Սահմանադրութիւնը պարտուց եւ իրաւանց վրայ կայացած է, ուր իրաւունք չը կայ, հոն պարտք ալ չկայ: Ազգային վարչութիւնը ըստ Սահմանադրութեան հրահանգ զրկած է որ' երեսփոխանական ընտրութեան համար ամէն քուէ տալ ուզող անձ առ հաշիւ 75 ղուրուշ տալ կը պարտաւորի:

Անդրասահմանադրական եպիսկոպոսը ի՞նչ իրաւունքով աս ստակը ժողովուրդէն հաւաքած է: քանի որ ժողովրդեան կողմէն դադունի քուէով ընտրուած սահմանադրական ժողովը գիտովին մերժելէն զատ, զանոնք յակնէ յանուանէ ալ իրեն ապստամբ ժողով կառավարութեան մատնած է, քանի որ ժողովուրդը մագն չափ սահմանադրական իրաւունք չէ վայելած եւ ոչ ալ երեսփոխանական ընտրութիւն եղած է:

Ազգային ամէն գործառնութիւնները միապետարար եւ անդրասահմանադրական կերպով կատարող «եւ Սահմանադրութիւն եւ Սահմ. թողական խորհուրդ չեմ ճանչնար» պոռագող եպիսկոպոսը ասոր ի՞նչ մեկնութիւն ունի տալու: Թող այժմ այդ ստակին ուր մնացած ըլլալը եւ ուր երթալ պէտքերը հարցունելու կարեւորութիւնը:

Ահա քեզի անգրաբարիտոնէական, ստակ առնելու ատեն սահմանադրական, իրաւանց ու արդարութեան ձայնին դէմ անդրասահմանադրական եւ միապետական կղեր մը, հեղ ու խոնարհ Գրիստոսի գառնուկները կեղծքող աշակերտ մը եւ Առաքելոց հակապատկեր ու Գահիրէի մէջ զինակրօնական դրութեան հիմնադիր մը: Ալ կարծեմ աս ըսածներէս բաւական հասկցաք նորա բարոյականութեան մինչեւ որ աստիճան հասած ըլլալը, ուստի հարկ չմնար ցորեկ ատեն նորա ուր պտրտելուն, ուր մտնելուն եւ հոն ինչ գործի պարապելուն նկատմամբ բառ մ'անգամ արտասանելու: Միայն սա կրնեմ որ' եթէ էսգօպարին ժամանակակից եւ նորա ծանօթ մէկը լինելու ըլլար նէ, շատոնց սրբոց կարգը դասուած էր, եւ ալ ուրիշներէն առաջարկուելու հարկ չէր: չմնար, Գահիրէի Հայ ժողովրդեան արդի տարտամ, ան-

դաստիարակ եւ խղճալի կացութիւնը բոլոր ըսածներուս կենդանի ապացոյց մ'են ուրացողին աչքին առջեւ: ...

Իսկ այդ աչք տեսնել ընելու համար հրատարակուած հաշիւին գալով ըսելիք չա՛տ:

Յիշեալ եպիսկոպոսը մէկ տարուան մը հաշիւ հրատարակած է, որ ըսել է 1864 հոկտեմբեր ամիսէն մինչեւ 1865 հոկտեմբեր ամիսն եղած միջոցին հաշիւն է: Ինչո՞ւ համար ժողովուրդը չկրնայ հարցունել, երբ կը տեսնէ որ առաջին տարուան հաշուոյն մէջ երկրորդ տարուան վերաբերեալ ծախք կայ: Օրինակի համար, «պատահական ծախք Սահակ եւ Ներսէս եպիսկոպոսներուն եւ արապաներուն ծախք 30,246 ղուրուշ»: Աս ծախքը հոկտեմբեր ամիսէն շատ վերջը եղաւ: Երկու եպիսկոպոսաց առած ըստակն յայտնի է, ըսել է որ մնացած մեծ գումարը ողջ ստակ ըլլալով՝ արապայի ծախք է եղեր, զարմանք, արդեօք յիշեալ եպիսկոպոսները կրնա՞ն ի՞նչ կառքի համար այսչափ շատ ծախք ընելին, պէտք է յանուն ճշմարտութեան յայտնեն թէ օրը քանի անգամ կառքով տեղ կերթային:

Յիշեալ փոխ. առաջնորդը յանուն լրագրի ժողովուրդէն ստակ հաւաքած եւ չորրորդ թիւը ելլելէն վերջը կառավարութեան թագրիր գրելով խարանել տուած է:

Ի՞նչ է ըրեր. ինչու հաշիւին մէջ չէ անցուցեր այն ստակներուն գումարը:

Ո՛ւր է եկեղեցւոյ ստույնի՞ն տարեկան 20 հազար ղուրուշի չափ եկամուտը: Ի՞նչու չէ յիշեր:

Ի՞նչու համար առաջնորդ սրբազանին մէկ տարուան ամսականները 29250 ղուրուշի ելեր է. շատ չէ՞. ամիսը քանիէն:

Մնացածը է՛ւ անգամ:

Մարտիեա բիւնչաւորնա, ալափրան, կա օգոստոս 4 է գատար, իբէք վէ գօզաճա հէր նէ գատար ազ սաթըշ օլմուշ խէտէ, տայիմա իյի հալտէ պուլունմուշ տուր:

Բամուղուն Ֆիյաթը գափի հալտէ գալմըշ տըր:

Եունճա չօզլուգ սաթըշ օլմամըշ խէտէ, Ֆիյաթը կէչէն սէնէնին պու վաղըթտա տէրքեար օլան Ֆիյաթընա եագլաշմըշտըր: մէսէլա իզմիր եիւնիւ 50 քիլօկրամը 105-110 Ֆրանգա, Արքեա եիւնիւ 75 Ֆրանգա, վէ Մուսուլ Գարագաշ եիւնիւ 113 տէն 120 Ֆրանգա գատար: Ըսգօնթօ եիւզտէ 12 վէ վատէ 90 կիւն:

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԷՍԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Յ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԼԷՎԱՆԹ ՀԻՐԱԼՏԸՆ ԹԱՊԵԱՆԵՍԻՆԵ
ԳԵՑ-ՕՂԼՈՒՅԱ ՏՈՂՈՒ ԵՕԼՅԱ, 30ԹՕԻՐԱՅ ԱԳՏՈՒԼԷ
ԳՐԱՏԵՐԼԷՐ ԳԱՐԵՍԸՆԱ ՆԻՏԵՐՈ 519: